

Barbara Lenard

"Zbornik Zastite Spomenika Kulture", T. XIX, 1968 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 23/4 (91), 327-328

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH *

ZBORNİK ZASTITE SPOMENIKA KULTURE. Wyd. Jugoslovenski institut za zastitu spomenika kulture. Belgrad. Ukazuje się raz w roku.

Tom XIX (1968), stron 158, ilustracje.

Wspomnienia pośmiertne

Svetozar Radojčić, **Milorad Panić-Surep** (1912—1968), s. 5—7.

Petar Momirović, **U spomen inž. arh. Miloja Miloševića** (1923—1968), s. 8—10.

Ivan Zdravković, **Aleksander Tomašević** (1922—1968), s. 11—12.

Anika Skovran, **U spomen Grge Oštrića** (1905—1968), s. 13—14.

Artykuły i Studia

Vukosava Tomić De Muro, *Srednjovekovno shvatanje slike i kompozicija Raspeća u Bogorodičinoj crkvi u Studenici (Średniowieczna koncepcja i kompozycja malowidła ściennego „Ukrzyżowanie” z cerkwi Matki Boskiej w Studenicy)*, s. 15—32, 2 il., stresz. w jęz. francuskim. W procesie tworzenia średniowiecznych serbskich malowideł ściennych, obok koncepcji teoretycznych, filozoficznych i teologicznych, musiały istnieć niewątpliwie pewne metody budowania kompozycji obrazu, pewien sposób organizowania określonych przestrzeni w zależności od tematu, który miał być wykonany według danego projektu. W literaturze i źródłach brak jest jednak na ten temat wystarczających materiałów. Stare podręczniki malarstwa nie podają żadnej z takich metod, nie mówią o kompozycji i organizacji elementów, składających się na średniowieczny obraz kościelny, choć zachowane na zachodzie Europy pomocnicze rysunki geometryczne poświadczają niewątpliwie fakt ich stosowania. Wychodząc z tego założenia, autor rekonstruuje na przykładzie „Ukrzyżowania” w Studenicy metodę pracy twórcy tego malowidła. Odtwarza podstawową sieć kompozycyjną wyprowadzoną z linii diagonalnych łączących naroża pół obrazu oraz wertykalnych i horyzontalnych łączących punkty ich przecięcia. Przyjmując dwa odcinki za dwa moduły rekonstruuje następnie sieć drugą, określającą ściśle wszystkie proporcje i wzajemne stosunki poszczególnych elementów obrazu. Przedstawione możliwości świadczą zdaniem autora artykułu o tym, że również w malarstwie bizantyjskim

opracowywano „założenia” geometryczne za pomocą których elementy obrazu organizowano w jeden zespół. Nie wyklucza się przy tym możliwości współpracy malarza z architektem kościoła.

Slobodan Nenadović, *Arhitektura Spasovice (Architektura kościoła Spasovica)*, s. 33—42, 10 il., streszcz. w języku francuskim. Artykuł poświęcony jest teoretycznej rekonstrukcji kościoła Spasovica ufundowanego przez króla Stefana Dečanskiego w 1330 r. na pamiątkę i na miejscu wygranej bitwy (obecnie w granicach Bułgarii, w pobliżu Kjustendil). Ruiny tego kościoła, zniszczonego w XVI lub XVII w. uległy ostatecznej zagładzie w czasie II Wojny Światowej. Odtwarzając w formie graficznej i opisowej architekturę kościoła autor rozważa również czas trwania budowy oraz możliwość jej ukończenia przez syna fundatora, cara Dušana, podobnie jak to miało miejsce z inną fundacją króla Stefana — klasztorem w Dečani. Król umiera bowiem już w 1331 r., a więc zaledwie w rok po fundacji kościoła Spasovica.

Milan Gojković, *Jedna karakteristična konstrukcija svoda islamskog gradjevinarstva (Charakterystyczna konstrukcja sklepienia w architekturze islamskiej)*, s. 43—50, 7 il., streszcz. w jęz. francuskim. Szczegółowa charakterystyka konstrukcji i sposobu wzniesienia w 1566 r. Starego Mostu na Neretwie w Mostar, który jest typowym przykładem rozwiązań konstrukcyjnych mostowych sklepień łukowych, stosowanych w architekturze tureckiego islamu. Artykuł jest wynikiem badań przeprowadzonych w czasie prac konserwatorskich w 1963 r.

Badania i prace konserwatorskie

Rajko Sikimić, *Konzervatorski i restauratorski radovi na oltarskoj pali iz crkve Gospe od Sunja sa Lopuda (Konserwacja obrazu ołtarzowego z cerkwi Matki Boskiej w Sunja na wyspie Lopud)*, s. 51—70, 17 il., streszcz. w jęz. francuskim. Szczegółowa relacja z prac konserwatorskich nad obrazem ołtarzowym z kościoła na Lopud, przeprowadzonych w pracowni konserwacji malarstwa Jugosłowiańskiego Instytutu Ochrony Zabytków w Belgradzie. Obraz szkoły weneckiej XVI w., typu Santa Conversazione, wykonany na desce techniką mieszaną temperowo-olejną, znajdował się w bardzo złym stanie. Spowodowały go niewłaściwe warunki przechowywania i liczne poprzednie, najczęściej nieprawidłowe, zabiegi konserwatorskie i restauratorskie. W związku z tym zakres prac nad obrazem obejmował: zabezpieczenie, usunię-

* Stały przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich obejmuje 13 wydawnictw, których zestaw za-

mieszczono w „Ochronie Zabytków” XXIII (1970) z. 2, s. 148.

cie skutków poprzednich interwencji (m. in. drewnianego parkietu), pełną konserwację oraz rekonstrukcję ubytków. Odwrotnie zabezpieczono parkietem duraluminiowym, zapewniającym swobodną pracę drewnu w warunkach zmiennej temperatury i wilgotności powietrza w kościele.

Nadežda Stojanović, *Oltarska pala sa Lopuda — sastav i struktura originalnih slojeva boja (Kompozycja i struktura pierwotnych warstw malarskich obrazu oltarowego z Lopud)*, s. 71—83, 5 il., streszcz. w jęz. francuskim. Wyniki badań stratygraficznych próbek pobranych z oryginalnych warstw malarskich obrazu oltarowego z Lopud. Badania przeprowadzono pod kątem barwników, spoiwa i układu warstw. W konkluzji stwierdzono, że warstwa przygotowawcza i warstwy malarskie są dość cienkie oraz, że przy nakładaniu farb artysta posługiwał się mieszaniną wielu barwników, co nie było rzeczą zwyczajną w okresie powstawania obrazu.

Jovan Nešković, *Stari kameni ikonostas crkve sv. Petra u Bijelom Polju (Stary kamienny ikonostas w kościele św. Piotra w Bijelo Polje)*, s. 85—94, 12 il., streszcz. w jęz. francuskim. Podczas badań wykopaliskowych prowadzonych w XII-wiecznym kościele św. Piotra w Bijelo Polje odkryto pewną ilość kamiennych fragmentów plastyki dekoracyjnej. Większość z nich należy do tego samego zespołu, który zidentyfikowano jako dawny ikonostas tegoż kościoła, przy czym zarówno forma jak i rodzaj ornamentacji wiążą ten obiekt ze sztuką preromańską wybrzeża adriatyckiego. Jego obecność w głębi kraju można tłumaczyć niewątpliwymi powiązaniem donatora kościoła, księcia Mirosława, z wybrzeżem adriatyckim, co znalazło również wyraz w preromańskiej architekturze kościoła św. Piotra.

Jovan Nešković, *Obnova crkve sv. Nicole kod Ušće (Odbudowa kościoła św. Mikołaja koło Ušće)*, s. 95—104, 14 il., streszcz. w jęz. francuskim. Omówienie problemów odbudowy jednoprzestrzennego, cmentarnego kościółka św. Mikołaja koło Ušće, wzniesionego prawdopodobnie w pierwszej połowie XIV w. i zachowanego w stanie ruiny do 1967 r. Mając wystarczającą ilość danych zdecydowano się podjąć trwałe zabezpieczenie obiektu metodą pełnej odbudowy. Wobec stwierdzenia stosunkowo niskiego poziomu wykonawstwa budowlanego, nie dorównującego bogatemu i starannemu opracowaniu detalu architektonicznego, w zakres prac weszły również zabiegi mające na celu konsolidację murów.

Nadežda Pešić-Maksimović, *O metodu istraživanja spomeničkih vrednosti seoskih celina (O metodzie badań wartości zabytkowych osiedli wiejskich)*, s. 105—118, 16 il., streszcz. w jęz. francuskim. Przedstawienie kompleksowej metody badań osiedli wiejskich z punktu widzenia ich walorów zabytkowych, szczegółowe omówienie typów dokumentacji i wyników badań przeprowadzonych w ciągu ostatnich kilku

lat. Problematyka ta była już omawiana szerzej na łamach „Zbornika” z okazji krajowego zjazdu etnologów (zob. „Ochrona Zabytków” R. XXII, z. 3 (1969), s. 238—239).

Mirjana Leseck, *Ikonostas crkve Vavedenja u Golubincima (Ikonostas kościoła Wawedenje w Golubinci)*, s. 119—126, 7 il., str. w jęz. francuskim. Ikonostas pochodzący ze starego kościoła w Golubinci przeniesiono do nowej świątyni w 1788 r. i przystosowując do zmienionych warunków uzupełniano w następnych dziesięcioleciach nowymi elementami. W wyniku przeprowadzonych badań można było wyodrębnić najstarsze partie ikonostasu, z których jednak tylko ikony katedralne zachowały swój pierwotny, nieskażony późniejszymi restauracjami, charakter. Wnikliwa analiza stylu znawcza pozwala uznać je za dzieło Dymitra Bačevića, znanego malarza Wojwodiny drugiej połowy XVIII w. i datować na rok 1767. W zakończeniu artykułu postuluje się jak najszybsze przeprowadzenie prac konserwatorskich ze względu na zły stan zachowania obiektu.

Komunikaty

Branka Skakić, *Popis evidentirane gradbe o spomenicima kulture Crne Gore iz arhiva u Beču i Veneciji (Ewidencja materiałów dotyczących miast i obiektów zabytkowych Czarnogóry w archiwach Wiednia i Wenecji)*, s. 127—133, 3 il., str. w jęz. francuskim. Jugosłowiański Instytut Ochrony Zabytków prowadzi od wielu lat, w archiwach Wiednia i Wenecji — kwerendy materiałów archiwalnych dla miast i obiektów zabytkowych swego kraju. Wśród uzyskanych dokumentacji znajdują się również opisy, plany, pomiary, dane historyczne itp. dotyczące Czarnogóry, pochodzące przeważnie z XVIII i XIX w. Artykuł omawia tę właśnie grupę materiałów.

Ivan Zdravković, *Planovi gradova iz bečkih arhiva — Novi dokumenti (Plany miast w archiwach wiedeńskich — Nowe dokumenty)*, s. 135—140, 7 il. Ciąg dalszy publikacji planów i widoków miast Jugosławii, odnalezionych w wyniku kwerendy przeprowadzonej przez autora w Wiedniu.

Recenzje książek i czasopism

Heracleja III, Bitola 1967, (Maja Parović-Pesikan), s. 141—143.

S. Nenadović, *Dusanova zaduzbina manastir svetih Arhándzela kod Prizrena*, Spomenik CXVI, Odeljenje društvenih nauka SANI, Nova Serija 18, Beograd 1967 (Gordana Babić), s. 143—144.
Starine Crne Gore, sv. II, 1964 (N. K.), s. 144—146.
Nase starine, Sarajewo, t. XI (1967), (N. K.), s. 146—148.

Wymiana publikacji w 1967 i w pierwszej połowie 1968 r., s. 149—158.

Barbara Lenard

MONUMENTUM. Wyd. Icomos. Louvain. Ukazuje się raz w roku.

Tom IV (1969), stron 136 + 2 nlb., ilustracje.

Maurice Carbonnel, *Introduction à l'application de la photogrammétrie aux édifices anciens (Zastosowanie fotogrametrii do budynków zabytkowych)*, s. 3—35, 35 il., streszcz. w jęz. angielskim. Omówienie różnych metod wykorzystywania fotogrametrii oraz związków istniejących między tymi metodami, a pew-

nymi kategoriami aparatury. Badanie tych zależności pozwala na ustalenie ogólnych zasad stosowania fotogrametrii do pomiarów architektonicznych. W trzech kolejnych rozdziałach omówiono: 1) metody fotogrametryczne, w których opracowuje się każdą kliszę indywidualnie; 2) metody fotogrametryczne, w których opracowuje się zespół klisz; 3) różne zakresy stosowania metod fotogrametrycznych w pomiarach budynków i zespołów zabytkowych (pomiaru proste i szybkie; pomiary szczegółowe i dokładne; pomiary wielkich budowli; pomiary typu archeologicznego; po-